

Riscuri in afaceri

Astăzi, noțiunea de risc pare a fi sinonimă cu cea de activitate. Deși omniprezent în mediul de afaceri, și nu numai, riscul este adesea, relativ dificil de detectat sau anticipat. Evenimentele ce pot afecta veniturile și performanțele ulterioare investiției sunt atât de numeroase și variate încât identificarea lor reprezintă o provocare chiar și pentru cei mai abili și experimentați investitori, fiindcă viitorul este în mare măsură necunoscut. Multe decizii în afaceri se iau plecându-se de la estimări asupra viitorului. Luarea unei decizii în baza unor estimări, prezumții, așteptări, previziuni, prognoze asupra evenimentelor viitoare implică o doză bună de risc, uneori destul de dificil de definit și, în cele mai multe cazuri, imposibil de măsurat cu precizie, dată fiind natura abstractă a conceptului.

Generalmente, conceptul este folosit pentru a descrie situații sau evenimente cu rezultate sau consecințe incerte. În domenii precum statistica, managementul financiar și managementul investițiilor, riscul, ca noțiune, face trimitere la posibilitatea și probabilitatea unor variații ale rezultatelor față de valorile sau nivelurile estimate inițial.

În alte situații, pe piața asigurărilor spre exemplu, noțiunea de risc este asociată cu cea de pierdere. unii întreprinzatori Riscul fiind considerat ca având atribute cuantificabile, în timp ce incertitudinea nu, fiind asociată acelor situații sau evenimente despre care există informații insuficiente pentru a putea înțelege și anticipa schimbările ce vor avea loc. Prin urmare, atunci când informațiile necesare înțelegerii și anticipării evoluțiilor, schimbărilor ce pot avea loc într-un anumit context sunt fie insuficiente, fie indisponibile, situația este catalogată ca fiind una incertă

. Gradul de incertitudine este dat de numărul factorilor care pot afecta cursul unei acțiuni și de frecvența și amplitudinea schimbărilor aferente lor. Gradul ridicat de incertitudine induce operatorilor de pe piață un comportament de adaptare la modificările intervenite în mediul de afaceri sau, după caz, un comportament de influențare a acestora. Incertitudinea a fost și este utilizată pentru a descrie situații sau evenimente cărora nu le pot fi asociate probabilități privind o potențială producere a lor.

Incertitudinile nu sunt asigurabile, dat fiind faptul că nu este posibil, din punct de vedere actuarial, să se stabilească nivelul primei necesare pentru a acoperi ceea ce este calificat ca fiind incert și indefinibil. Riscurile, prin urmare, tind să fie asigurabile.

Pornind de la această logică, riscul asumat poate fi cuantificat în maniera următoare:

$$\text{Risk} = p_{e_I} a_{p/c}$$

Unde p_{e_I} - probabilitatea producerii evenimentului I

$A_{p/c}$ - amplitudinea pierderii sau castigului in cazul producerii evenimentului I Există numeroase controverse în practică privind această distincție, dat fiind faptul că cea mai mare parte a deciziilor în afaceri se iau fără a dispune de date statistice și calcule matematice. Distincția are, totuși, o oarecare valoare conceptuală .

Riscul este indisolubil legat de părțile implicate în derularea afacerii, de motivațiile acestora, de natura activității ce face obiectul investiției, de resursele necesare inițierii, menținerii și dezvoltării afacerii, precum și de anvergura acesteia. Indiscutabil, în analiza, evaluarea și estimarea riscului este foarte importantă clarificarea naturii riscului, ale cărei surse pot fi extrem de diverse: definirea afacerii, modalitatea de finanțare aleasă, sistemul logistic utilizat, condițiile locale de piață, resursele estimate,

relațiile comerciale, comunicarea, și altele. Totuși, unele categorii de risc acționează în strânsă interdependență, în sens convergent sau divergent, în timp ce altele tind să opereze independent. Gruparea riscurilor și criteriile folosite în acest scop diferă, de la un autor la altul, în funcție de propria perspectivă asupra analizei riscului: riscuri pure, riscuri de preț și de dobândă riscuri directe și riscuri virtuale, riscuri obiective și riscuri subiective, riscuri interne și riscuri externe, riscuri globale și riscuri locale, macro sau microriscuri, riscuri de țară, de firmă sau de proiect

1 Riscul de piață este propriu unei afacerii, investiții sau categorii de afaceri. Tocmai din acest considerent, riscul de piață diferă de la o industrie la alta dar și în interiorul aceleiași industrii.

2 Riscul de preț este asociat schimbărilor posibile, în structura și nivelul prețului bunurilor și serviciilor oferite pe piață de către o firmă, ca urmare a variațiilor prețului resurselor utilizate. Analiza riscului de preț joacă un rol central în managementul strategic. Riscul de preț are ca surse prețurile producției industriale, cursul de schimb și rata dobânzii. Prețurile producției industriale sunt rezultatul fluctuațiilor prețului energiei electrice, combustibililor, gazului natural etc. care reprezintă „intrări” pentru unele firme și „ieșiri” pentru altele. Cursul de schimb și rata dobânzii afectează, de asemenea, „intrările” și „ieșirile” unei entități. Spre exemplu, creșterea ratei dobânzii are impact atât asupra consumului (scade), cât și asupra costului de finanțare a firmei (crește).

3. Riscul de credit este întâlnit, cu predilecție, în cazul instituțiilor financiare

(băncile comerciale, spre exemplu). Este tipic naturii operațiunilor desfășurate de către entitățile din acest domeniu, nefiind altceva decât o particularizare a riscului operațional inerent oricărei afaceri, risc care diferă însă prin structură și amploare, de la un sector economic la altul.

4. Riscul pur este asociat pierderilor (daunelor), fizice sau financiare, posibile sau probabile cu care s-ar putea confrunta o firmă

În parte, riscul inerent unei afaceri poate fi diminuat de către investitor prin diversificarea portofoliului afacerii (diversificare operațională). Riscul diversificabil este în strânsă legătură cu evenimentele sau fenomenele specifice unui domeniu de activitate sau unei firme date. Acest tip de risc poate fi întâlnit și sub denumirea de firm-specific-risk, idiosyncratic risk sau nonsystematic risk.

Distincția între riscul la care se expune investitorul și cel la care este expusă firma este importantă, în special, în cazul investițiilor străine directe. Investițiile directe sunt o categorie a investițiilor internaționale, ce reflectă obiectivul unei entități rezidente într-o țară (investitor direct) de a obține profituri permanente, trainice, în urma unei acțiuni întreprinse într-o altă țară. Un profit permanent implică existența unor relații pe termen lung între investitorul direct și întreprindere. O relație de investiție directă este creată atunci când investitorul străin fie deține 10% sau mai mult din acțiuni fie acesta deține puterea de vot în întreprinderea în care a investit direct. Investițiile străine directe reprezintă investițiile nerezidenților sub forma aporturilor de capital vărsat în numerar și în natură, inclusiv împrumuturile acordate de firmele nerezidente filialelor lor. În general, distincția între proiectele performante și cele neperformante depinde de resursele și/sau capacitățile firmei de a și le asuma. Ceea ce pentru o firmă poate fi inacceptabil este dezirabil pentru alta. Distincțiile enunțate își dovedesc utilitatea în selectarea metodelor de estimare și control al riscului .

În concluzie, elaborarea unui set de alternative realiste de diminuare și control al riscului depinde, în primul rând, de o analiză comprehensivă și riguroasă, dar și de atitudinea decidentului, a celor

implicați în derularea afacerii la nivel decizional. Deși necesită consum mare de timp și reclamă un demers sistematic, identificarea și cuantificarea riscurilor este utilă.

Problema cuantificării însă este prilej de dispute între adepții științelor exacte, care tratează riscul ca pe ceva care poate fi obiectiv măsurat, în ideea că orice tip de risc poate fi redus la o cifră, un număr matematic, și partizanii științelor sociale, care tratează riscul din perspectiva reflexivității. Nu sunt adepți unor absolutizări în domeniul analizei (cuantificării) riscului, cu atât mai puțin a ideii promovate de adepții științelor exacte, dat fiind faptul că în economie lucrurile sunt relative – economia este formată din participanți conștienți ale căror raționamente au o componentă pasivă și una activă (vezi subcapitolul 1.3).

De altfel, clasificarea riscurilor în diversificabile și nediversificabile îmi pare mult mai adecvată, din perspectiva celor enunțate anterior. Această tipologie se va regăsi și în structurarea prezentei lucrări.

Particularitățile branșei din care face parte firma au influență, de asemenea, asupra conceptualizării, interpretării, asumării și controlul riscului. Cultura organizațională are un rol decisiv în ceea ce privește direcțiile de acțiune într-un context macro și microeconomic dat. Procesul diferă de la un sector economic la altul, dată fiind eterogenitatea criteriilor ce stau la baza luării deciziilor.